

VIKTIMIA TARO
KINOBIKINIBE
MANUŠENCAR:
PENDŽARKEREN
TUMEN TUMARE
NIJAMENCAR
THAJ SUORTEA
KOLEN ŠAJ
TE ADŽIKEREN

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

SO SI KINOBIKINIBE MANUŠENCAR?

O kinobikinibe manušencar si buvleste pendžardo sar seriozno došalipaskoro akti thaj phagipe taro manuškane nijamia thaj sar esavko si definirime ko maškardžijaneskoro thaj kherutno nijami. O kinobikinibe manušencar si forma taro moderno halainipe ko avdisutnipe. Došalipaskoro akti si kerdo kana o kinobikinutno manušencar istemalkerela, sar egzemplo, čelalipe, hovavibe ja zorea kerdi kontrola upro aver dženo resarinaja, sar egzemplo, lakoro/leskoro saikeribe ko seksualna aktivipa bašo profiti ja bašo bukarnipe, ja baši serviseskoro deibe. O kinobikinibe manušencar šaj te saikerel, numa na obligaciaja, thanakeribe ki aver lokacia. O džene kola gndinena pe viktimia taro kinobikinibe manušencar bi dikhindor si ja na eksploatirime lengere dživdipaskere dizjate, sine ja na transportirime resarinaja lengiri eksploatacia, haljovgje pe ja na angleder te keren buti bašo kinobikinutno manušencar, lele than ja na ko keribe došalipaskoro akti sar direktno palpalunipe taro kinobikinibe lencar, uli ja na lengiri eksploatacia. Jek čhavo ka gndinel pe kaj si viktimi taro kinobikinibe manušencar bi dikhindor nesave taro bukja (čelalipe, hovavibe, bilačhoistemalkeribe i pozicia taro biarakhibe t.a.) sine istemalkerde te regrutirinel pe o čhavo resarinaja leskiri eksploatacia.

KOLA FORME TARI EKSPLOATACIA EGZISTIRINENA?

- o SEKSUALNO EKSPLOATACIA
- o ZORJARDI BUTI
- o ZORJARDO MANGIPE DEVLESKE
- o ZORJARDE PRANDINA
- o KINOBIKINIBE SEBEPI IKALIBE ORGANIA
- o ZORJARIBE KO KERIBE DOŠALIPASKERE AKTIA

SAR ŠAJ TE PENDŽAREN SIEN JA NA VIKTIMI TARO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR?

Džikobor neko zorjarela tumen te keren buti mujal tumari mangin ja teli šartia kolen tumen na alusargjen olen thaj te na sien ko šajdipe te džan tumenge, šajdutno si te sien viktimia taro kinobikinibe manušencar. Odova šaj te ovel džikana rodona buti ja dromarena tari jek phuv kori aver ja ki aver diz nesave avere resarinaja – šaj hovavgje

tumen bašo bukjakoro čhani kole ka keren ole ja bašo šartia kolende ka keren buti thaj lele tumendar o love, o pašaporti ja o plesutne dokumentia thaj zorjarde tumen te ačhoven ki esavki situacia sebepi daravkeriba bašo čelalipe kori tumende, tumari familia ja kori manuša kolen Mangena.

Trujal so na kerela pe lafi baši patrin so si detalnikani, isi signalia kola šaj te den išaretia:

- Lele tumendar o pašaporti thaj aver dokumentia baš identifikacia;
- Zorjarde sien te istemalkeren hovavno identiteti (pašaporti thaj plesutni karta taro nesavo aver dženo).
- Zorjarde sien te den seksualna servisia klientengje.
- Tumaro badan istemalkerela pe te videokerel pe pornografija.
- Tumare badanestar si ikaldo organi bizo tumaro mukibe.
- Kerena tumenge fizikano, gogjakoro ja seksualno čelalipe (bilačho istemalkeribe, maribe, seksualno butikeribe, bokhalipe, daravkeribe t.a.) soske na manglen te keren odova so sine rodime tumendar.
- Prandingjen tumen mamuj tumari mangin thaj hošinena kaj o rom ja leskiri familia bilačeste istemalkerela tumen.
- Zorjarde sien te keren buti mamuj tumari mangin, ko našukar šartia, butikerena baši minimalno masekoskoro pokinibe ja na dena tumen masekoskoro pokinibe, kerena tumenge fizikano ja gogjakoro čelalipe thaj tumaro phiribe si limitirime.
- Zorjarde sien te švercuinen droga ja aver bimukle predmetia.
- Zorjarde sien te mangel devleske, iradaja fizikane si kerdo tumenge sakatluko ja zaruri si te keren tumen kaj sien sakati ki te len majbut love.
- Sakana darana tumare dživdipaske.
- Tumaro phiribe si limitirime thaj kontrolirime, sakana phirena pali tumende te dikhen so kerena ja vakerena.
- Kana ikljona, sakana neko avela tumencar.
- Nane tumen resibe džik komunikaciakere bukja (telefoni, internet t.a.)
- Daravkerena tumen kaj ka keren bilačipe tumare familiake.

SO VALJANI TE KEREN KI TE ARAKHEN (PROTEKTIRINEN) TUMEN?

Vakeren tumari situacia ko Centari baši socialnikane bukja ja ko dizutnikane organizacie (o telefonía bašo kontakti si dende ko agor tari akaja publikacia) ja ko majašutno policiakoro stasioni.

PERIODI TAR ANIBE DECIZIE

Ko avgo lafikeribe e policiaja te na hošingjen tumen hazri te ulaven o informacie baši tumaro dukhavdi, šaj te del pe tumenge periodi baš anibe decizia ki te šaj te aven upri tumende thaj te anen decizia ka keren li barabarbuti e ingerenciale badanencar bi dikhindor sien ja na e phuvjakoro raštrutno ja sien jabane phuvjakoro raštrutno. O nacionalno mehanizmo bašo bičhalibe (NMB) ka bičhalel tumen ko arakhlo than thaj ko aver resibaskere servisia so ka pomaškaren tumenge te aven upri tumende. O periodi baš anibe decizia lunginela dži duj masek, a te sien čhavo (majtikno taro 18 berš) akava periodi šaj te ovel majlungo.

O arakhibe (protektiribe) kerela pe tari kancelaria taro NMB ko pervazia taro Ministeriumi baši buti thaj socialnikani politika, Ministeriumi baš andrune bukja – Jekhin baši mareba mujal kinobikinibe manušencar thaj ilegalnikani migracia, sar thaj ko BRO-e “Otvorena porta” thaj “Za srekjno detstvo” ko centari bašo džene – viktimia taro kinobikinibe manušencar.

OVEN MINSALE BAŠI TUMARE NIJAMIA THAJ BAŠO SUPORTI SAVE SI KO ISIPE TUMENGJE

- **ARAKHLO TRANSPORTI THAJ THANAKERIBE E VIKTIMENGJE TARO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR** – Bi dikhindor sien li jabane phuvjakoro ja kherutno raštrutno, te nane tumen arakhlo thanakeribe, ka oven thanakerde ko Centari bašo viktimia taro kinobikinibe manušencar kote so ka pomaškarel tumenge profesionalnikano personalni.
- **PSIHOSOCIALNIKANI ARKA THAJ SUPORTI** – Ka del pe tumenge arka taro strukakere džene taro Centari baši socialnikani buti. Ka den pe tumenge nasijatia baši avibe upri tumede, arka baši keribe kontakti tumare manglencar thaj arka baš arakhibe plesutne dokumentia (ikalin taro matikano bijandengoro lil, plesutni karta, sastipaskoro lil, t.a.)

- **SASTIPASKORO ARAKHIBE**- Si tumen nijami ki fundavni sastipaskiti arka, numa sien obligaciasa te pokinen o džipheribe baši obligatorno kofinansiribe. Te sien jabane phuvjakoro raštrutno, o fundavne sastipaskere servisia ka pokinen pe ko sahnno. Ola astarena fundavne sastipaskere dikhlijariba, fundavne laboratoriakere testia thaj fundavno ginekologikano dikhlijaribe.
- **EDUKACIA** – Te činavgjen i edukacia, šaj aktivnikane te oven saikerde ko edukaciakoro procesi ko athinalipe taro tumare berša. I fundavni thaj i maškaruni edukacia ki phuv si obligatorno.
- **BUKJARNIPE** – Te sien bibukjarne, a si tumen pherde 15 berš, šaj te avazikeren tumen ki Agencia baši bukjarnipe kote so šaj te len informacie bašo šajdipa baši bukjarnipe sar viktimi taro kinobikinibe manušencar. Te sien jabane phuvjakoro raštrutno zaruri si te ovel tumen bukjakiri mugin ki te khuven ki buti, a tumari ačhovin sar jabandžia ki raštra valjani te ovel regulirime. O BRO-e šaj te pomaškaren tumenge te len informacie bašo šajdipa bašo bukjarnipe.
- **ARAKHLO IRANIBE** - Te sien jabane phuvjakoro raštrutno si tumen nijami ko arakhlo iranibe tumare dajakerephuvjate. Te sien čhavo(majtikno taro 18 berš) ko tumaro dromaripe zaruri sien te oven barabar tumare arakhutnea. Te sien čhavo – makedoniakoro raštrutno, i decizia baši sakanutno dživdipaskoro than ka ovel andi tari rig taro socialnikano bukjarno taro ingerencialo centari baši socialnikani buti taro kana ka lel pe tumaro gndipe.
- **REINTEGRACIA** – Si tumen nijami te oven saikerde ko kreiribe individualnikano plani baši tumari lungevakteskiri reintegracia so saikerela psihosocialnikano suporti, nijamali arka, edukacia thaj dživdipaskere džandipa, programe baš ekonomikano zoralipe, familiakoro konsilideibe t.a.
- **NIJAMALI ARKA** – Ka len avukati kova ka haljovkerel o kherutno nijamalo sistemi, ka reprezentirinel tumare nijamia anglal o adalati ja anglal aver organia thaj ka del tumenge arka te ikeren ko čačipe tumaro nijami ko zijaneskoro džipheribe. Trujal odova, o viktimia taro kinobikinibe manušencar kola si jabane phuvjakere raštrutne, si olen nijami ki harnevakteskiri mugin baš ačhovin, ko azili t.a.
- **ZIJANESKIRI DŽIPHERIN** - Si tumen nijami ki džipherin bašo zijani so sine kerdo tumenge kana sien sine eksploatirime ko sindžiri taro kinobikinibe manušencar savi saikerela materialnikano zijani, emotivno dukh, dar, phagipe tari sajgia, reputacia, tromalipe, plesutne nijamia, digniteti t.a.

KONTAKTI RELEVANTNA INSTITUCIENCAR THAJ ORGANIZACIENCAR BAŠO DEIBE ARKA THAJ SUPORTI E VIKTIMENGE TARO KINOBIKINIBE MANUŠENCAR:

- **Ministeriumi baši buti thaj socialnikani politika- nacionalnikano mehanizmo bašo bičhalibe**
telefoni: 02 310 6443,
mob. 076 456 795,
mob. 075 311 726
- **Policia: 192**
- **Khedipe baš akcia mujal čelalipe thaj kinobikinibe manušenar – Otvorena porta**
Bilovengiri SOS – linia
0800 11 111; 02 27 00 107
www.lastrada.org.mk;
e-adresa: lastrada@lastrada.org.mk
- **Džijaneskoro nijamirakhutno**
ul.Makedonija num.19
Telefoni: 2 312 9335; 02 2 312 9359;
e-adresa: contact@ombudsman.mk

BAŠ OTVORENA PORTA

O khedipe baš akcia mujal o čelalipe thaj kinobikinibe manušenar – “Otvorena porta/ La strada” si nacionalnikani biradžakiri organizacija savi ko sahno si nišankerdi ki mareba mujal o kinobikinibe manušenar. Taro fundiribe ko 2000 berš, Otvorena porta saastaribaja tretirinela o problem taro kinobikinibe manušenar thaj aktivnikane lela than ko tamiribe politike thaj strategije resarinaja tiknjaribe o numero viktimia taro kinobikinibe manušenar thaj arakhibe majšukar tretmani e viktimenge. Otvorena porta vaslegarela e garavdethanea/šelter koleste thanakerena pe o viktimia taro kinobikinibe manušenar thaj dela servisia e viktimenge baši kamijabali reintegracia; dela lenge informacie bašo problem e kinobikinibaja manušenar thaj bašo čhania baši mujalkeribe e telefonskere SOS- liniaja savi si bilovengiri odolenge kola akharena tari phuv.

I brošura nane iradime sar nijamalo nasijati thaj na trampinela o zaruri taro rodipe nijamalo nasijati.

I brošura si kerdj barabarutne lovenar tari Evropakiri Unia thaj Evropakoro Konsili. Ko nijekh čhani našti te gndinel pe kaj o dikhiba sikavde olate sikavena o gndipa taro Evropakoro Konsili ja tari Evropakiri Unia.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

